

STEDEGEN KRISTEN KUNST

Om «nasjonal» bibel-illustrasjon

av

ARNO LEHMANN

Når det gjelder å støtte og gjøre bruk av kunst i de såkalte unge kirkene, står de protestantiske kirker, deres misjonsstyrever og likeså verdensorganisasjonene langt tilbake for den romersk-katolske kirke. Men det er oppmuntrende å se at Verdens Forenede Bibelselskaper nå kommer med på vegne av de kirker og misjonsselskaper og råd som ikke synes å være tilbøyelige til å ta notis av det meget bemerkelsesverdige fenomen som heter kristen kunst i Asia og Afrika.

Går vi da ut fra at bibel-illustrasjon i og for seg er berettiget,¹ er det grunn til straks å slå fast at den synes å være særlig viktig og nødvendig i Asia og Afrika. «Omkring halvparten av verden kan jo ennå ikke lese og skrive,»² i somme land opp til 80 % eller mer av befolkningen. For slike mennesker kan bilder bli «de fattiges bibel», som det het i middelalderen, forutsatt at de kan «lese bilder» eller får lære det. Her ville vi hatt Luther med oss, han som en gang sa: «Gud gi jeg kunne få de mektige og rike til å la hele Bibelen male inni og utenpå husene så alle kunne se — det ville være en virkelig kristen gjerning.»³ Jeg minner om at fremvisning av bibelske bilder og utdeling av Kristus-bilder ble praktisert allerede i misjonen i Mongolia, i mogulriket i India, i China og likeledes i vår tid.⁴ Bilder skal tjene til å åpne øynene på de store skarer av analfabeter og halvalfabeter og likeså hos de lesekyndige, så de får en dypere forståelse av det bibelske budskap. Bilder kan hjelpe til med å fortelle en historie, og dermed skape interesse for den skrevne beretning.

Er vi kommet så langt, reiser det seg en rekke spørsmål: Har vi slike illustrasjoner til disposisjon i dag? Har vi nok av

dem? Er de av europeisk opprinnelse, helt eller delvis, eller er de kopier? Har der vært og fins der i dag *asiatiske* og *afrikanske* kunstnere som maler «hver med sin egen pensel?» Hva er det de lager, er det verd å se på og ta i bruk? Og hva synes landets egne om disse bildene?

Det eksisterer hundrer av slike bilder av afrikanske og asiatiske kunstnere, mange av dem allerede publisert, skjønt ikke i bibel-utgaver. Dette er nok en overraskelse for mange i Vesten, for det som heter kristen malerkunst i Asia og Afrika, er et temmelig ukjent område i våre kirker, selv for folk som er i misjonens tjeneste ute eller hjemme, så underlig det enn kan høres. Da Verdens Forenede Bibelselskaper ønsket at også Asia og Afrika skulle være representert ved studiekonferansen for bibel-illustrasjon i Edinburgh i september 1959, og oppfordret meg til å forberede dette, falt det meg ikke vanskelig å få sendt en henvendelse til ca. 150 kunstnere eller vordende kunstnere, folk som jeg hadde adressen til. En god del malerier ble da også sendt til Edinburgh, en mann fra Ghana og en inder fikk hver sin pris, og en annen inder mention honorable. Likevel er det som var å se der, bare en del av alt det som er kjent og som kunne bli tilgjengelig hvis man var innstilt på å gjøre bruk av det. Kvalifiserte menn og kvinner i Asia og Afrika ville bli glad over å kunne konstatere en vending i de protestantiske kirker i retning av en positiv innstilling til deres kunst. Mange ville juble over å få oppdrag, de er jo for det meste bare fattige medlemmer av de fattige unge kirker. Når alt kommer til alt, er jo også kunstnere ikke annet enn mennesker som trenger sin ris hver dag og penger mellom hendene. Som Frank Wesley, en fin indisk kunstner, en gang skrev til meg: «Det er hardt å male og oppholde livet.» Det er gledelig å lese at Det amerikanske bibelselskap har planer om «å prøve å la en kinesisk kunstner med typisk kinesisk bakgrunn illustrere noen av Jesu lignelser».⁵

Det er ingen grunn til å slå på stortromme når en skal svare på spørsmålet om det finnes illustrerte bibler eller bibeldeler i kulturer utenfor Vesten, og i tilfelle i hvilke land og språkom-

råder. Så langt har det nemlig bare vært gjort noen spredte forsøk i denne retning. Slike bibler har i det store og hele vært uten illustrasjoner. Bare i noen få tilfelle har man gjort bruk av bilder som stammer fra Europa eller Amerika. Men så langt man kjenner til, er det ikke blitt trykt en eneste bibelutgave med illustrasjoner av en afrikansk eller asiatisk kunstner.⁶ Iallfall har jeg aldri støtt på et slikt nytestamente eller evangelium. Det ville være nyttig hvis Verdens Forenede Bibelselskaper kunne få i stand en fortegnelse over illustrerte bibler eller evangelier med opplysning om bildenes art og opprinnelse. En slik liste kom ikke til å bli lang. Jeg er sikker på at den ville tjene til å åpne øynene våre for det store arbeidsfelt som her finnes. Det ville bli klart at vi må slå inn på *nye* veier, utrette mer og gjøre det bedre. Det trengs neppe noen fantasi eller overtalelsesevne for å få oss til å forstå at import av europeisk kunst ikke kan bli den eneste løsning på dette problem. Den nye tidsalder med dens betoning av det nasjonale krever at vi ikke lenger tenker i tradisjonelle europeiske kategorier og baner, men er klar over at vi har å gjøre med en forandret verden som fremdeles er under stadig forandring. Etter hvert som kirken trenger frem til nye områder, kan den ikke lenger ta det for gitt at dens egne kunstnere og fagfolk skal bestemme over hvilke midler som skal brukes til å utbre det kristne budskap. Vi må holde oss til former som er relevante for vår tid og for de folk vi vil tjene, derfor må vi også ta hensyn til de kunstneriske uttrykksmidler som disse deler av verden er fortrolig med. I drøftinger og konferanse-resolusjoner synes vi å være fullstendig klar over at misjonene må ha mot og visdom til å erkjenne at deres oppgave ligger i den *nye* verden og ikke i den gamle. Men i praksis — også når det er spørsmål om å gjøre bruk av «nasjonal kunst» — ligger vi ikke sjelden etter det som vi anser for rett og riktig så lenge vi er i konferanse-rommet.

Ut fra den erkjennelse at våre forsøk på å få i stand evangelie-utgaver med illustrasjoner ikke har vært tallrike og selv på sitt beste bare delvis vellykkede, må vi ha mot til å kvitte

oss med alt som kan bli oppfattet som forsinket faderlig innstilling. Kort og godt: vi må være villige til å gå nye veier. Vi europeere må ikke et øyeblikk gi rom for den tanke at det er vi alene som har rett til å ta initiativ eller gjøre det vi synes er best, selv om det aldri så mye måtte være det beste. Det er ikke *vår* illustrerte bibel det gjelder, det er asiatenes og afrikanernes bibel! Det er ikke mer enn nødvendig og rimelig å høre på hva *de* mener og ønsker.

Og hva er så det? Her støter vi på noe som kanskje er uventet og forbausende: når det gjelder spørsmål om nasjonal bibel-illustrasjon, eksisterer det ingen alminnelig enighet blant medlemmene av de såkalte unge kirker. Der har vært somme, spesielt blant de eldre, og er fremdeles en del, som ikke bryr seg om «nasjonalisering» av kunsten, og som til og med protesterer mot dette. Gjennom slik kunst er det fare for at synkretismen kan finne veien inn i kirken. «Dette lukter for mye av buddhisme eller hinduisme,» sier de. Andre hevder at de har vært vel tjent med bilder av Schnorr von Carolsfeld og av mange andre kunstnere fra Vesten. Disse illustrasjoner er greie å forstå og har vist seg å være til hjelp. En høy japansk offiser som i 1945 etter krigens avslutning satt i fengsel på Sumatra, kom over Rudolf Schaefers bilde av den fortapte sønns hjemkomst, og studerte det omhyggelig. «Det er meg, det er meg!» utbrøt han.⁷ Fra Stuttgart bibelselskap rapporterer man at det «stadig vekk» spørres etter Schnorrs illustrasjoner. De er populære og er også blitt brukt i det nylig utkomne nytestamente på truk-språket. Og fra Sør-Afrika meldes det at «Schnorr von Carolfelds bibel-illustrasjoner taler så rett til hjertet på folk her at de ønsker å eie disse bildene selv».⁸ Det sies at afrikanerne liker dem fordi «disse bildene forteller Bibels beretninger akkurat slik som Bibelen selv». Vi er ikke de eneste som er overrasket over å høre slike toner fra denne kanten av verden, og det i året 1959!

Nok en innvending mot «nasjonalisering» må nevnes. Mens jeg arbeidet med den afro-asiatiske delen av utstillingen i Edinburgh, fikk jeg et brev fra en indisk kunstner som skrev

at Kristus var fra Palestina, og slik skulle han også avbildes. Ville det være noen mening i et bilde av Abraham Lincoln som en inder med turban og dhoti (lendeklede)? Ingen kunne gjette hvem en slik person skulle være, man måtte uttrykkelig forklare: «Dette er Abraham Lincoln!» Det er klart at det som denne inderen her anfører, har gode grunner for seg. Dette er et punkt som vi må drøfte med våre venner i de unge kirkene. Denne mannen står på ingen måte alene. Han har andre med seg i det synet at vi må være tro mot historien også ved å avbilde Bibelens personer og deres miljø på en måte som historisk sett er korrekt.

Nær beslektet med dette er en annen overraskende reaksjon. «Illustrasjonene i Markus-evangeliet på mend-språket er på mange måter fremragende. De er enkle i formen, med svært lite bakgrunn som kan forvirre eller distrahere leserne. Streken er kraftig og klar og personene fulle av liv. Men det merkelige og uventede hendte at mend-folket stort sett satte liten pris på disse illustrasjonene. En del av folket i mend-området er blitt kjent med forholdene i Midt-Østen, og de følte det slik at ethvert forsøk på å avbilde personer fra Midt-Østen som afrikanere var uttrykk for en slags patriarkalsk innstilling overfor dem. Derfor har denne utgaven av evangeliet ikke innfridd forventningene,» skriver dr. Eugene A. Nida.⁹

Det er verd å merke seg at her kritiseres vi for å ha avbildet bibelske personer som afrikanere! Dette er nemlig bare en annen form for en faderlig innstilling, idet vi «taler ned til dem». Men dette er ikke hele historien. Nida fortsetter: «På den annen side — i andre deler av Afrika hvor folk har fått se disse illustrasjonene, har de vært begeistret ved tanken på å få lignende i sine egne evangelieutgaver.» Dr. Nida har rett når han konkluderer at «hele problemet om slike tilpasninger fra kulturelt synspunkt kan godtas, trenger en omhyggelig granskning, for reaksjonen vil uten tvil for en stor del være avhengig av visse ledende personer». Vi må altså regne med at selv det beste vi har å by frem, vil ikke slå an hos alle. Når vi prøver å finne ut hvilken innstilling disse folk har, må vi ikke

bare eller for det meste lytte til gamle og «fortjente prester» og lekmenn, men også til den yngre generasjon, som representerer flertallet, den moderne innstilling og kirkens fremtid.

Men der er også mange som kommer med sterke krav om nasjonal kunst. En inder utdannet i Oxford sa en gang rett ut: «Dere har brakt oss en Kristus i hatt og bukser, men vi vil se ham med turban og dhoti.» Personlig har jeg aldri sett et bilde som forestiller Kristus med hatt og bukser, men hva mannen egentlig ville, var vel å prøve å gjøre det klart at det er visse ting som har sett sin tid og som vi nå må være ferdige med. Det er grunn til å beklage det fremmedartede preg hos de fleste av de såkalte unge kirker. Det utenlandske innslag hos disse «vesterlandske kolonier» må vekk. Heller ikke kunsten må lenger være en «potteplante» importert fra Vesten, den må være runnet av landets egen jord.

At det fins en stedegen kunst og derfor også bibel-illustrasjoner som gir uttrykk for det beste hos folket selv, er sikre tegn på at vi har å gjøre med en kirke som kommer til skjels år og alder og kan stå på egne ben, en levende kirke med et nasjonalt særpreg.¹⁰ Ikke bare av nasjonale og andre grunner, men først og fremst fra teologisk synspunkt er det et pålitelig tegn på modenhet og selvstendighet at det dyrkes en nasjonal kunst, forutsatt at den felleskirkelige arv i alle land og til alle tider holdes i akt og utgjør en kilde til inspirasjon. Veien som ligger foran oss, går mellom Scylla og Charybdis. Det blir en lang vei, og det vil bli å prøve seg frem, gang på gang. I lange tider kommer vi til å være i samme stilling som basutomannen Roy Moloi, som i januar 1959 skrev til meg: «Jeg har prøvd på alle måter å holde meg til den afrikanske måten,» — og senere i brevet: «Før jeg gikk i gang med å tegne på denne måten, måtte jeg klø meg i hodet atskillige ganger.» En slik hodekløing vil bli en ekumenisk affære når og hvor vi danner team sammen med afrikanere og asiater, for det er det vi må gjøre når vi skal arbeide med dette spørsmålet.

Jeg har ofte spekulert på om det ikke ville være en passende oppgave for Kirkenes Verdensråd å holde utkikk etter og støtte

innfødte kunstnere, kanskje i samarbeid med Det internasjonale misjonsråd og Verdens Forenede Bibelselskaper. Det er viktig at det blir gjort noe her! Men da må vi huske på at det eksisterer mer enn én afrikansk eller indisk stil. De forskjellige deler av Afrika har ulike stiler. Nord-India har en annen smak og kunstnerisk uttrykksform enn Sør-India, og folk i Indonesia avviser det som kristne i Burma eller Thailand hilser velkommen. I virkeligheten trenger vi illustratører for hvert enkelt område som har et kunstnerisk særpreg, og de kan være større enn noe språkområde.

Men det som her er sagt, er ikke slik å forstå at vi ennå ikke har tatt de første skritt, at vi står og venter så å si med tomme hender foran et tomt bord. Det er avgjort ikke slik det ligger an. Som sagt har vi en ganske god samling av kunst til disposisjon. Disse arbeidene skulle vi være oppmerksom på og gjøre bruk av, de kan hjelpe oss til å se hva nasjonal kunst er eller burde være, de kan tjene til å forme idéer og planer for fremtiden.

Historisk sett er det China som har gått i spissen når det gjelder en stedegen kristen kunst, både på romersk-katolsk og evangelisk side. I forbifarten kan det nevnes at de første malerier av en evangelisk kineser var illustrasjoner — ikke til Bibelen, men til en kinesisk oversettelse av Bunyan's «Pilgrims vandring», utgitt i Amoy i 1853. Kunstnerens navn er ukjent. Så tidlig som omkring 1880 malte kineseren Chien Tai atskillige ruller med illustrasjoner som han brukte når han talte om Jesu liv og lignelser. Hans «fortapte sønn» («Da han kom til seg selv») finnes i «Son of Man», s. 42.¹¹

Noe før 1900 malte far og sønn, Tai Chien og Tai En Ch'uan, ti bilder med motiver fra lignelsene. De hadde ingen betenkeligheter ved å introdusere kinesiske typer og kinesiske drakter, men de våget ikke å fremstille Herren selv som kineser — den gang gikk det ikke! I D. J. Fleming's bok «Each with his own brush», s. 14 og 15, finner man eksempler på deres arbeider.¹² Originalene henger i Church Missionary Society's hospital i Hangchow. Det ene maleriet forestiller den fortapte sønns

hjemkomst, det andre de fem kloke og de fem dårlige jomfruer. Den tekniske dyktighet og ypperlige personkarakteristikk er blitt høyt vurdert av kinesiske kritikere.

Så tidlig som i 1898 ble det utgitt en bok med tittelen «Øyeporten» som representerte et forsøk på å fremstille lignelsene i kinesisk drakt ved hjelp av farvelagte bilder. Dette var et verk av en protestantisk kristen. Den mest typiske representant for Lukas-laget, Hsü San Ch'uan, tilhørte også den evangeliske kirke. Fra hans hånd har vi et Getsemane-bilde som er et fremragende eksempel på «å bre ut silke» eller «poesi uten ord», som malerkunsten kalles på kinesisk. Og hans Kristus er en kineser!

Det er umulig å ta frem hele den mengde av malerier som hittil er publisert. I min bok «Die Kunst der jungen Kirchen»¹³ finner man en samling på 178 reproduksjoner samt en bibliografi. Her skal bare nevnes noen publikasjoner og navn til hjelp for dem som vil orientere seg på dette felt:

«The Life of Christ.» Av en indisk kunstner (Alfred Thomas) SPG London 1948.

«The Life of Christ.» Av kinesiske kunstnere. SPG London 1953.

En amerikansk indianer, professor Richard West ved Bacon College, Oklahoma, er i ferd med å utgi en Jesu-livs-skildring som viser Kristus som indianer blant amerikanske indianere.

«Son of Man.» Bilder og utskjæringer av indiske, afrikanske og kinesiske kunstnere. SPG London 1949.

«In Parables.» Illustrasjoner til Jesu lignelser av kinesiske kunstnere. SPG London 1950.

«Sketches of Christ from a Chinese Brush.» Av Shek-kainung (Johnny Shek). Minneapolis 1956.

Av romersk-katolske arbeider kan nevnes «Ars Sacra Pekinensis», Mödling bei Wien 1951.

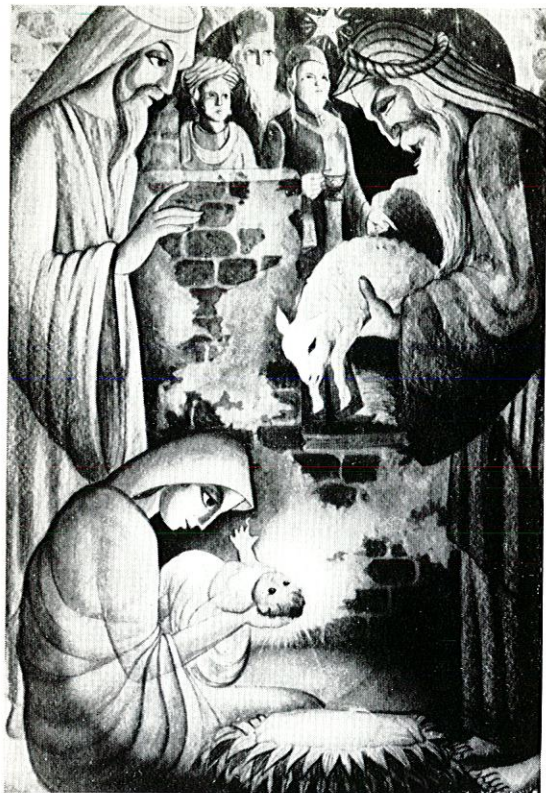
Likeså må jeg nevne navnet Angelo da Fonseca, den fremragende romersk-katolske kunstner i India, med en produksjon som er både omfattende og meget uttrykksfull.

Som naturlig er, er denne kunsten først og fremst opptatt

Misjonsbefalingen (Matt. 28:16—20), av D. Agyei-Henaku, Ghana.

Tilbedelsen, av S. S. Bundellu, India.

Flukten til Egypt, av Wang Su-ta, China.

*Den fortapte sønns hjemkomst, av
S. Masoji, India.*

*Den tapte sølvpenning, av ukjent
kunstner, China.*

Bebudelsen, av Alfred Thomas, India.

av Kristus og viser en særskilt interesse for lignelsene. Skjønt Det gamle testamente spiller en meget viktig rolle i de asiatiske og afrikanske kirker, har kunstnere fra disse landene hittil bare sjelden hentet motiver derfra. Konsentrasjonen om Det nye testamente synes å vidne om en dyp personlig kristen erfaring hos disse kunstnere, av hvilke mange er «kristne i første generasjon». Kristendom er for dem det samme som Kristus! Denne konsentrasjon er også et tegn på deres sterke ønske om å vinne sine landsmenn for Kristus. Vidner er det de vil være, deres arbeider skal tjene som vidnesbyrd både for kristne og ikke-kristne. De vil ikke bare følge slagordet «Kunsten for kunstens skyld» (L'art pour l'art), som har vært en grunnsetning for kunstnerne i Vesten siden renessansen.

Romersk-katolske kunstnere — det er mange av dem og de er dyktige — konsentrerer seg først og fremst om Madonna-motivet, som Sepp Schüller hevder (han er selv katolikk), og som er lett å konstatere. Men de har også laget fine eksempler på andre typer av bibelske illustrasjoner. Det er uten betenkeligheter jeg anbefaler evangeliske kristne å være oppmerksom på den romersk-katolske kunst, kanskje også å gjøre bruk av den i kommende publikasjoner.

Protestantisk eller romersk-katolsk — maleriene har en virkelig nasjonal karakter og derfor et markert særpreg i kunstnerisk uttrykksform. Enhver som betrakter disse kunstverkene, ser straks at de stammer fra en asiats, en afrikaners eller en amerikansk indianers pensel. Bilder er jo til å se på og betrakte, ikke til å tale om. Likevel kan det være nyttig å peke på enkelte karakteristiske trekk.

Kunstnerne er fylt av en bevisst vilje til å uttrykke seg slik som de er opplært til, de er innstilt på å gjøre bruk av teknikken og symbolikken i den nasjonale tradisjon. «Hvis jeg kan gi uttrykk for vår hellige kirkes forkynnelse i bilder i kinesisk stil, så kineseren gjennom slike inntrykk drages mot Gud, hvorfor skulle jeg ikke da utføre en så nyttig og gledelig gjerning?» skriver en slik kunstner.

Helt naturlig er da bambusen et av den kinesiske malers

yndlingsmotiver. Ofte kan en kunstner bruke år før han til slutt maler bambusen så perfekt «at bladene ser ut til å være fuktige av dugg og stammene svaier i vinden». Etter at jeg en gang i en nattlig time i Minneapolis fikk se en ung kristen kineser male bambus, vet jeg at dette er noe annet enn bare å fylle et tomrom på et lerret. Det er ikke bare et estetisk spørsmål. Bambusen har en dypere mening for enhver kineser: «Bambusen er sterk og seig, enda så spinkel den er, den gir etter for vekten av snøen som faller på den om vinteren, men farer igjen tilbake i sin gamle stilling. Den symboliserer hvorledes motgang skal bæres.»¹⁴ For en bakgrunn for det lidende menneske i lignelsen om den rike mann og Lasarus! I indiske malerier møter vi lotusen,¹⁵ og afrikanske kunstnere har sine planter og trær. Her er afrikanske og indiske hytter, hus og innbo fra China eller Japan, nisjen i veggen for den indiske oljelampen og den fine kinesiske lampen i hånden på kvinnen som ser etter den tapte mynt.

I en bok som nylig er kommet ut,¹⁶ fortelles det at selv ikke-kristne på Akbars tid når de kopierte europeiske malerier, ga dem et indisk preg. En kvinne som Maria måtte ha rike smykker akkurat som en indisk kvinne, og likeså en prikk på pannen. Forfatteren forsikrer at i ett tilfelle ble det skapt en helt ny og uten tvil meget tiltalende *immaculata*-type (*immaculata conceptio* — den ubesmittede unnfangelse), bildet er å se i hans bok.

Kunstnerne gir også uttrykk for sitt eget folks tankegang i sine bilder. La oss f. eks. ta Jesus som ber i Getsemane. Den Jesus som Lukas Ch'en viser oss, er ikke grepet av dødsangst. Nei, han er hensunket i ro og fred. En slik tolkning er snarere kinesisk enn bibelsk, den er et vidnesbyrd om den fare som her foreligger, og trenger korrigerering om den skal bli virkelig evangelium.

Eller vi kan nevne den fortapte sønn, en lignelse som er meget populær blant kunstnere. Selvsagt bruker den fortapte sønn spisepinner, og røker opium mens han er borte i det fremmede. Et tidlig bilde forestiller faren som sitter på verandaen

og venter på sønnen som vender tilbake, helt karakteristisk for kinesisk tradisjon og innstilling. Men Bibelen forteller noe annet: faren så sønnen langt borte og hadde medlidenhet med ham og løp ham i møte. «Ingen kinesisk far ville gjøre det,» sa den første kristne kineser som malte dette motivet. Han hadde ikke fått tak i den dypeste mening i beretningen. Men her er det skjedd fremskritt. Vi har nå et bilde hvor faren løper mot sønnen med åpne armer, fylt av uendelig ømhet. Dette bildet setter en strek over kinesisk tradisjon og våger å gå imot en inngrodd oppfatning av faderlig verdighet og sønnlig pietet. For slik sto det i Bibelen. Dette er en nødvendig påminnelse om at vi må være tålmodige og la våre kunstnervenner få vokse i åndelig syn ved å granske Bibelen, så de kommer på linje med dens budskap og kan bryte med skikk og bruk hvis det er nødvendig for å følge Bibelens ord. Noen synes at Alfred Thomas (fra Nord-India) har gått for langt i å tilpasse seg indisk uttrykksmåte når han maler Kristus som en sadhu; med sammenfiltret hår, med de typiske håndbevegelser og symbolske fingerstillinger, sittende i lotus-posisjonen i en sadhus drakt. Kritikerne sier: dette er alt for indisk, ja, det er for hindu-preget. Som en skriver til meg fra Kandy på Ceylon i juni 1959: Alfred Thomas «overskrider grensene for det tillatelige» (liksom «også Wajan Turun gjør Jesus til en pedanda fra Bali»¹⁷). «All respekt for de store artistiske kvaliteter ved hans verk,» men Thomas må likevel få høre «at hans tegninger lider under en sørgelig mangel på kristen innsikt».

Vi kan ikke drøfte dette spørsmålet til bunns her.¹⁸ Det får være nok å si at Alfred Thomas også har fått forsvarere både blant kristne og hinduer, og etter det inntrykk jeg har fra personlige samtaler med ham, er det så langt fra at han gir rom for synkretisme. Han mener det sikkert godt. Jeg kan også nevne at i et brev til meg av 26. februar 1959 peker han på at i maleriet «Judas», som var å se på utstillingen i Edinburgh, kan man merke en viss endring av stilen. Han advarte meg mot å vente «et idealistisk maleri», dette bildet var tvertimot laget så «realistisk som mulig», det viser «den nakne sann-

het» — men det har den varme orientalske koloritt og «et orientalsk drag».

Vender vi oss til Afrika, er der ingen enighet om Kristus skal fremstilles som «den sorte Kristus». Men ofte møter vi ham som en afrikaner med negrenes typiske lepper og kruset hår. Og hvorfor ikke?

Før jeg slutter, vil jeg gjerne gjøre oppmerksom på at vår venn Alfred Thomas har gitt et originalt bidrag til kristen kunst. Så langt jeg vet, fins der ikke i hele kunsthistorien et eksempel på at fristeren i Matteus 4 er fremstilt som en ung og vakker kvinne. Alfred Thomas fortalte meg en gang hvorfor han gjorde det slik: en inder har lært av litteraturen og av livet at den farligste frister er og blir — kvinnen. Det var grunnen. Det er også Alfred Thomas som i bildet av Peters fornektelse har lagt inn skyggen av Kristus — et meget virkningsfullt trekk som har vakt stor beundring og uro hos mange.

En kunne også nevne det gamle bildet av de vise menn fra Østerland som kommer i en kano kledd som amerikanske indianere. Jeg er også meget imponert over de mange fremstillinger av flukten til Egypt hvor de klarer seg uten esel. På et bilde av Hung Nien reiser den hellige familie i en båt, mannen som eier båten, har en fin kinesisk hatt, og Josef opptrer som en ekte kineser. Johnny Shek viser oss den hellige familie underveis til fots. Josef bærer et åk over venstre skulder, i den ene enden henger en sekk med utstyr og i den andre en kurv med Jesus-barnet. Heller ikke fins det noe forbilde i Vesten for Lu Hung-Niens maleri «Intet rom i herberget». Vi ser den hutrende jomfru Maria med ryggen mot den sure vinden som river i klærne hennes. En vakthund gjør mot Josef som står utenfor inngangen til herberget, mens en tjener har det travelt med å forklare at verten ikke kan slippe dem inn.

Jeg har et bilde som forestiller Kristus blant de fattige innbyggerne i en nord-indisk landsby, like mørk som noen av dem. Kunstneren har oppfattet Kristus som en av dem, inkarnert i en parias skikkelse, «uti vårt arme kjød og blod», som det heter

i Luthers julesalme «Du være lovet, Jesus Krist». Her møter vi igjen problemet som vi må ta opp: må man holde seg til den «historiske sannhet», eller har man lov til å gi den hellige historie afrikansk, indisk, kinesisk, japansk eller indonesisk «kjød og blod»?

Vi europeere har ikke mye vi skulle ha sagt i denne sak, enda så gjerne vi gir all den hjelp som ønskes. Vi kan ikke fortelle hva som er tiltalende og vakkert, mulig eller utålelig på afrikansk eller asiatisk jord. Vi har ingen rett til straks å fyre av svære teologiske kanoner hvis noe ikke stemmer med vår forfinede smak, og hvis noe går imot våre vesterlandske begreper. Vi skal bare samarbeide og har vår plass i annen rekke hvis det blir tale om å realisere noen planer på dette felt. Vår oppgave og den hjelp vi kan gi, er meget viktig, men vi må legge for dagen en ydmyk innstilling og la våre afrikanske og asiatiske venner få det avgjørende ord.

Det er grunn til å beklage det meget bedrøvelige faktum at afrikansk og asiatisk teologi for det meste, om ikke helt og holdent, har et vesterlandsk preg, noe som gjør sitt til at kirkene i disse land blir «ekkesiastiske kolonier» for Vesten. Kunne det ikke tenkes at Gud har ment det slik at kunstnerne på sin måte skulle vise veien til en «nasjonalisering» også av teologien? Kunstnere skal jo i alminnelighet være forut for andre og forut for sin tid!

Utsiktene for illustrerte bibler i Asia og Afrika er lyse hvis vi er innstilt på å ta fatt, hvis vi vil la asiatiske og afrikanske kunstnere få overgå oss i fantasi og trosmot. Hvis inkarnasjonen nødvendigvis medfører at troen blir «ikledd» kulturens drakt, la så afrikanerne og asiatene bringe evangeliets perle til sitt folk i sin egen innfatning, la oss være åpne og hjelpsomme mot dem som prøver å skape ny kunst verdig troens juvel!

NOTER

¹ Das Gottesbild im Abendland. Witten und Berlin. 2. utg. 1959. Hans Möhl: Bibelillustration gestern und heute. Særtrykk av s. 100—153 i «Solange die Erde steht», Almanach auf das 135. Jahr der Evangelischen

Hauptbibelgesellschaft zu Berlin. Bulletin of the United Bible Societies. Nr. 38, 2. kvartal 1959. London.

² The Chritian Century, 3. juni 1959, s. 676.

³ Weimar-utgaven av Luthers verker, XVIII 82 fl., sitert i Das Gottesbild im Abendland, s. 157.

⁴ John Foster: Es begann in Jerusalem. Stuttgart 1958, s. 59. Arnulf Camps: Jerome Xavier S. J. and the Muslims of the Mogul Empire. Schöneck-Beckenried 1957, s. 7, 239—242. H. og G. Taylor: Hudson Taylor. Thun 1955, I, s. 271. J. Meirion Lloyd: On every hill. Liverpool (uten år), s. 25. A. C. Frerichs: Anutu conquers in New Guinea. Columbus/Ohio, 1957, s. 110.

⁵ Bulletin of the U. B. S. Nr. 38, s. 71.

⁶ Bulletin of the U.B.S. Nr. 38, s. 83.

⁷ H. de Kleine: Im Zeichen des Siegers. Wuppertal-Barmen 1950, s. 38—39.

⁸ Das Eine Buch, nr. 10, juni 1959.

⁹ Bulletin of the U.B.S. Nr. 38, s. 71.

¹⁰ Jvf. Jerusalem Report, III, s. 166.

¹¹ Son of Man. London 1949.

¹² D. J. Fleming: Each with his own Brush. New York 1946 (1. opplag 1938).

¹³ Arno Lehmann: Die Kunst der jungen Kirchen. Berlin, 2. utg. 1957.

¹⁴ In Parables. London 1952, s. 2.

¹⁵ Eddy Asirvatham: Christianity in the Indian Crucible. Calcutta 1957, s. 158—159. R. D. Immanuel: The Influence of Hinduism on Indian Christians. Jabalpur 1950, s. 72. 5000 Jahre Kunst aus Indien. Essen 1959, s. 34. The Student World, Geneve 1959, nr. 3, s. 299. Swami Sudarshana Ananda: Origin of Creation. Bangalore 1951, I, s. 118—119. R. L. Rands: The Water Lily in Maya Art: A Complex of Alleged Asiatic Origin. Washington 1953. Titus Burckhardt: Vom Wesen Heiliger Kunst in den Weltreligionen. Zürich 1955, s. 180.

¹⁶ Felix zu Löwenstein S. J.: Christliche Bilder in altindischer Malerei. Münster 1958.

¹⁷ Zendingskalender 1959. Oegstgeest/Holland 1959.

¹⁸ 24. juli 1957 skrev den indiske kunstner S. S. Bundellu, Bombay, til forfatteren av denn artikkel:

« . . . . . A. D. Thomas' bilder er meget gode og har maleriske kvaliteter. Men jeg tror ikke at de vil passe til kristelig bruk . . . . ., for kunstneren har ikke gitt et sant bilde av Jesus Kristus og hans guddom, for hans malerier bygger på hindu-bakgrunn . . . . . hans oppfatning av Jesus Kristus er Buddha . . . . . I all beskjedenhets må jeg få protestere på det sterkeste mot at slike malerier, av hvilken kunstner de enn måtte være, blir tatt inn i Bibelen eller i noen som helst annen kristelig litteratur, da

dette er en stor fare for kristendommen . . . . . Jeg setter meg bestemt imot at Jesus Kristus skal fremstilles som en hindu-helgen eller en buddhistisk munk eller buddha . . . . . Hvis slike bilder forekommer i kristelig litteratur, vil inderne tro at kristendommen ikke er noe annet enn en sekt av hinduismen eller buddhismen . . . . . Jeg ønsker bibelske bilder i indisk stil, men uten at den historiske bakgrunn og ramme går tapt.»

(Oversatt av Bjarne Handeland.)